

בעלי האחוזות ובעלי בתי-החרושת שבמנהיגות המפלגה נוטים לקו אנטי-בריטי חריף, ואלו לפלחים ולפועלי הערים המדולדלים אינם עושים אלא ויתורים קלי ערך, לרפורמות סוציאליות מתנגדים הם בכל תוקף, כי אלה עלולות לערער את מעמדם הכלכלי. השמאליים שבמנהיגות המפלגה שואפים מאידך-גיסא לא רק לעצמאות, אלא גם למחיה טובה יותר, ואם לא ישנה הואפד עד מהרה את מהלכו לאפיק כזה, מתכוונים הם לפעול על דעת עצמם. אין לזלזל בעובדה, שהשביתה הכללית וההפגנה של פברואר 1946 שאורגנו ע"י ועדת פועלים וסטודנטים, היתה התודמנות הראשונה בה תפסו כוחות שמאליים מקום בראש התערורות לאומית, תחת היגגר תמיד אחר התנועה הואפדיסטית; כן ראויה לציון העובדה, שהגל הגדול של מאסרים בחודש יולי 1946 נתקיים ערב השביתה הכללית שהוכרזה ע"י ועדה זו כדי להשיג „משכורות גבוהות יותר ושחרור גמור של הארץ“.

עצמת הואפד ופעולות אגפו השמאלי מעמידות את בריטניה בפני חדה של בעיה: להמשיך לתמוך במשמרים כצדקי פחה, שהוא פרו-בריטי יותר, או לנסות להגיע לכלל הסכם עם מנהיגות הואפד?

מיניסטריון החוץ הבריטי והואפד

מנקודת מבט בריטית, כל הסכם שיחתם עם מצרים מתוך כפיה, אינו שווה אפילו את הנייר שנכתב עליו. כתוצאה מכך רואה מיניסטריון החוץ במידה גדולה והולכת-חתימת הסכם עם ממשלה ואפדיסטית כדבר ראוי, אך שנאתו המרה של המלך פארוק לנחאס פחה — מאז עלה זה לשלטון בשנת 1942, לפי דרישת הבריטים, כשכוחות צבא וטנקים שלהם הקיפו את ארמון-המלך — משמשת מכשול רציני לענין זה.

ואף-על-פי שבריטניה תצטרך להציע תנאים טובים יותר לוואפד, שהוא לאומני עד מאוד, הרי תדע שהואפד — והוא לבדו — מסוגל להשיג את הסכמתה של האומה המצרית לתנאים אלה. השבועון המצרי „אל אחבר“ מודיע, שכבר נעשו צעדים ראשונים ע"י סיר וולטר סמארט, היועץ המזרחני בצירות הבריטית, שהזמין אליו, לפי השמועה, את נחאס-פחה ושאלהו אם יקבל, בהיותו ראש ממשלה, את התנאים הבאים: ראשית: — הוצאת הצבא הבריטי ממצרים תסתיים תוך שנתיים ימים; שנית: הקמת לשכה מיעצת אנגלו-מצרית גדולה לעניני הגנה; הגנת מצרים בזמן מלחמה תהא מוגבלת לחבלי ארץ מצריים בלבד; שלישית: צפון סודן יהפך לאיזור השפעה מצרי ודרום סודן ישאר תחת פיקוח בריטי. עמדתו של נחאס ביחס לתנאים אלה אינה ידועה, אך הוא מנע את מפלגתו מלהצהיר הצהרה קיצונית על המשא-המתן בענין החווה, מפני שבדואי אינו רוצה להופיע בהכרזות גלויות בטרם נתברר לו כי לא יצטרך לחזור בו מהן.

ברור, למדי, שבריטניה הגדולה תשתמש בהשפעתה כדי להעמיד במצרים ממשלה ואפדיסטית אם תסכים המנהיגות הואפדיסטית להפטר מן האגף השמאלי של המפלגה. וכמעט ודאי, שלא יקשה להגיע לכלל הסכם כזה, כי שמרניים רבים בקרב הואפד נבוכים מחמת מעשי הסטודנטים הרדיקליים ומנהיגי הפועלים וארגוניהם.

לאחר העלילה של ספק-מלחמת-אזרחים, ספק הצגה-מבוימת-להפליא, שבדרום מערבה של פרס (ראה הרשימה „מרידת השבטים בדרום פרס“ — מערכות ל"ו, עמ' 67) באה עתה המערכה הצבאית-הפוליטית שבצפון-המערב האיראני (ושוב, כנראה, „מערכה“ — במובנה התיאטראלי של מלה זו), והירבתה שוב את התהיה וההשתוממות לגבי השורשים האמתיים, והרקע המדיני הריאלי, של המתרחש בארץ-חידות זו. יש להניח, כי את המפתח להבנת מאורעות מקומיים אלה אפשר יהיה למצוא בהתפתחות הפוליטית הכללית של העולם — ובראש וראשונה, ביחסים בין המעצמות האדירות — במשך החודשים הבאים. בינתיים, יש עניין גם בציון פרשת ההתרחשויות שבגבול אורביגאן ופרס-גופא, במחצית הראשונה של חודש דעמבר. עם סוף השבוע הראשון של החודש נסתיימה פרשת ההודעות וההתראות ההדדיות שבין ממשלת טהרן לשלטונות האורביגאניים, „האבטונומיים“ שבטבריו. מראשיתה של הפרשה ברור היה כי הפעם ניגשת ממשלת איראן לסוגיה זו של יחסיה עם האבטונומיסטים האורביגאניים ברוח אחרת לגמרי מזו שמלפני חצי שנה (וגם מזו בה טיפלה, לא מזמן, במרד שבטי-הדרום), וכי גם אנשי טבריו אינם בטוחים עוד, כאשר היו פעם, בתמיכת כוח חיצוני אדיר. אין לדעת עדיין, את מקור התמורה הזו משני ובאיזורי פרס הסמוכים, אל חילות הממשלה המרכזית. מנהיג הכורדים שבצפון כורדיסטאן, בלטה מלכתחילה; וכעת הסתמנו כנראה גם פירותיה.

בראשית השבוע השני של דעמבר, לאחר כמה חיכוכים ותגרות קלות שבגדר „אקדמות“, החל השלב הצבאי של התנגשות מחודשת זו. ציינוהו, מראשיתו, שני שינויים יסודיים לעומת אביב ש. ז., שינויים שנסתמלו בשני חזיונות מעניינים: — לא חזור הפעם סילוקי חילות-המצב ומשמריה-ג'נרמיה הפרסיים ע"י קבוצות מקומיות, תוך מספר יריות בלבד וכמעט ללא שפיכות דמים, כשהמסולקים אינם מעזים כלל להשיב אש. מחמת פחדם — ואפשר כי היה זה פחד מבוסס — בפני התערבות הכוחות הרוסיים, אשר לעתים קרובות התייצבו בקורבה יתירה ושיקתו, בתוקף לחצם הפסיכולוגי, שיתוק יעיל את כושר ההחלטה של מפקדים פרסיים. ואילו הפעם פעלו האורביגאניים מתוך חשש, גלוי לעין, לתוצאות הדבר, באם יכשלו. ואלו החידושים השני התבטאו בכך, ששבטים של צפון מערב פרס, הופיעו הפעם ביתר שאת. על הבמה, — כתומכי הממשלה הסהרנית — ובזה, שוב, רב היה ההבדל גם מן הידוע פרשת-הסתיי בדרום-פרס, וגם מן המצב באורביגאן באביב העבר. אכן, משהוכרז ע"י ההנהגה האבטונומיסטית (של מפלגת „הדמוקטים“ — „מוסאואת“ בתורכית-האורביגאנית) של אורביגאן על „גיוס כללי של העם“ נוכח הכנות צבא-טהרן להיכנס למחוז לשם „פיקוח על מהלך הבחירות למג'לס (פרלמנט)“ — היו אנשי שבטי פידאי בין המתייצבי לימין כוחות הממשלה המחוזית; והם גם, בין השאר, אשר נלחמו בקרבות, במידה שאלה נתרשזו בגבול המזרחי של אורביגאן. אך באותו זמן הצטרפו שבטי שאחסבאן (היושבים במזרח-אורביגאן, במערב-גיליאן, ובאיזורי פרס הסמוכים) אל חילות הממשלה המרכזית. מנהיג הכורדים שבצפון כורדיסטאן, (שמאז אביב 1946 היתה מעין „סניף“ של אורביגאן האבטונומית), הכריז, אמנם, על תמיכתו באורביגאן ונכונותו להילחם לצדה; ועל האיסטרטיות שלו הודיעו בעתונות כי הן מזוינות בנשק שונה שהגיע מכורדיסטאן העיראקית (בחלקו) — עם אנשי שבט הברזאני, שעברו משם עם דיכוי המרד הכורדי, והיוו חלק מכוחות כורדיסטאן הצפונית), ובזין שנלקח בשעתו מצבאות הפרסים, ושהגיע ממקורות שונים אחרים — ממש, כשם שהיו מודיעים, מקודם, על שבטי הדרום, כי רוביהם ממקור בריטי באו (ראה — „מערכות“ חוברת ל"א"ב ב„צורך המזרח-התיכון“, עמ' 113).

אך, לעומת זה, בדרום-כורדיסטאן התרכזו כוחות ניכרים של הממשלה המרכזית מאצלאן ומערכה — אשר תפקידו היה, כנראה, לאיים על אורביגאן, הפעם, גם מדרום. ולמנוע ע"י כך ממשלת-טבריו את האפשרות לרכז את כוחותיה בגבול המזרחי; כן צריך